

дотримуватись принципу правової визначеності, не допускаючи правового свавілля, зокрема при виданні актів військовими адміністраціями. У разі, якщо певні права обмежуються, має бути чітко визначено механізми реалізації таких обмежень, строки їх дії, а також забезпечено можливість судового оскарження. Аналіз національного та міжнародного законодавства, а також позицій науковців, свідчить про необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання у цій сфері, зокрема шляхом конкретизації повноважень органів влади та обов'язковості дотримання судових процедур при прийнятті рішень про обмеження прав. Таким чином, навіть за умов війни, держава не має права порушувати базові стандарти прав людини. Її обов'язком є не лише забезпечення оборони, а й збереження цінностей демократичного ладу. І саме в здатності дотримуватись прав людини в кризових умовах проявляється зрілість правової системи.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Конституція України; Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 30.05.2025)
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт; ООН від 16.12.1966 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_043 (дата звернення: 30.05.2025)
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) : Конвенція; Рада Європи від 04.11.1950 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004 (дата звернення: 30.05.2025)
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 30.05.2025)
5. Мельник Р.С. Обмеження права на свободу мирних зібрань: сутність та умови реалізації. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/item/484-obmezhenia-prava-na-svobodu-myrnykh-zibran-sutnist-ta-umovy-realizatsii>
6. Онищенко С.М. Особливості реалізації права на свободу мирних зібрань в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. С. 140-143.

ІВАНУХА Оксана, курсант 2-го курсу факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ
ЧЕПЕЛЯК Віталій, викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ

Воєнний стан в Україні, запроваджений у зв'язку з широкомасштабним вторгненням російської федерації 24 лютого 2022 року, став безпрецедентним заходом у сучасній історії держави. Цей правовий режим створює особливі умови функціонування всіх гілок влади, вимагаючи максимальної концентрації ресурсів, рішень і зусиль на захист державного суверенітету [1].

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2], передбачає надання відповідним органам державної влади повноважень, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії. Це включає можливість обмеження конституційних прав громадян, запровадження трудової повинності, примусового відчуження майна, посилення контролю за ЗМІ, встановлення комендантської години та інших заходів правового режиму воєнного стану. Однак, з огляду на динамічну ситуацію на фронті та в та в мирних регіонах, практика застосування положень воєнного стану стикається з низкою правових викликів. Одним із них є баланс між забезпеченням національної безпеки та дотриманням прав і свобод людини. У деяких випадках виникають суперечки щодо правомірності рішень органів влади щодо обмеження прав на свободу пересування, мирні зібрання або свободу вираження поглядів [2].

Ще одним викликом - є відсутність чіткого алгоритму взаємодії між військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування, особливо в прифронтових регіонах. Іноді дублюються функції, або виникають правові колізії в розподілі повноважень, що знижує ефективність управлінських рішень. Правозастосовна практика також свідчить про потребу оновлення нормативної бази. Законодавство, що регламентує воєнний стан, розроблялося в мирний час, і багато його положень є загальними або недостатньо деталізованими для умов повномасштабної війни. Зокрема, положення про евакуацію, мобілізаційні заходи, обіг інформації та використання майна потребують конкретизації [2].

Важливою правовою загрозою залишаються спроби зловживання повноваженнями під прикриттям воєнного стану. У деяких регіонах були зафіксовані факти неправомірного тиску на бізнес, активістів або журналістів з використанням обмежувальних заходів, запроваджених в рамках правового режиму. Тому прозорість рішень, громадський контроль і дотримання верховенства права є критично важливими в таких умовах. Разом із тим, досвід воєнного стану стимулює на існуючи загрози шляхом удосконалення нормативно-правової бази, адаптації органів державної влади до умов надзвичайної ситуації, а також запровадження більш ефективних форм захисту прав і свобод громадян в умовах особливого правового режиму. Уряд

активно взаємодіє з міжнародними партнерами та правозахисними організаціями для вдосконалення нормативної бази та практики її застосування відповідно до міжнародного гуманітарного права [3].

Аналізуючи вище зазначене, запровадження воєнного стану в Україні є відповіддю на безпрецедентні загрози національній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності держави. Практика його застосування показала як ефективність низки правових механізмів, так і значні виклики, що постають у процесі їх реалізації. Основним здобутком є забезпечення обороноздатності держави та мобілізація всіх доступних ресурсів у межах правового поля. Водночас виникають складнощі з дотриманням балансу між правами громадян і потребами безпеки, особливо в умовах нестабільної ситуації на фронті й у прифронтових зонах. Законодавча база України, що регулює режим воєнного стану, продемонструвала свою базову придатність, однак потребує адаптації до умов сучасної війни. Багато положень залишаються надто загальними або не враховують нові реалії, зокрема — кібервиклики, цифрові засоби комунікації, зміни у взаємодії влади з населенням. Наявні колізії правового регулювання діяльності в органах цивільного та військового управління, а також ризики зловживання владними повноваженнями вказують на необхідність подальшої нормотворчої роботи та посилення контролю за дотриманням верховенства права. Особливої уваги заслуговує практика забезпечення прав і свобод людини в умовах надзвичайної ситуації. Залучення правозахисної спільноти, моніторинг міжнародних стандартів, а також створення ефективних механізмів реагування на зловживання є запорукою збереження демократичного вектору розвитку держави навіть у найскладніших умовах.

Таким чином, подальше вдосконалення інституту воєнного стану в Україні має ґрунтуватися на принципах прозорості, відповідальності, чіткого розмежування повноважень і дотримання міжнародного гуманітарного права. Це дозволить не лише ефективно захищати країну, але й зміцнювати довіру суспільства до державних інституцій в умовах тривалих загроз та випробувань.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/64/2022> (дата звернення: 05.06.2025)
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19> (дата звернення: 05.06.2025)
3. Ukraine: IHL and human rights law in wartime – International Committee of the Red Cross (ICRC). URL: <https://www.icrc.org/en/where-we-work/ukraine>

КАЧАН Карина, студентка факультету № 2
Криворізького навчально-наукового інституту